

lupicante, ja veuríem que hi ha d'haver relació amb el ll. LUCIPARTA, que ens va transmetre el gallo-romà Polemius Silvius en la seva llista d'animals aquàtics («nautantia») escrita l'any 449 d. C.; aquesta llista no conté cap explicació ni identificació dels noms, ni tenim altre mitjà de suplir aquestes explicacions que el que ens forneix llur agrupament dins de la llista, que és bastant nombrosa; ara bé, *lucuparta* hi va immediatament darrere de *locusta* 'llagosta' i d'*astachus*, nom d'una varietat de llamàntol (*Astacus marinus*); per aquesta i altres raons,⁵ podem assegurar que el significat que atribueixo a *lucuparta* el tenim suggerit objectivament pel text de Polemius Silvius, i no és una identificació divinatória basada tan sols en una vaga semblança de noms, com la que proposa Schuchardt.⁶ 15

Per estrany que sembli, no se li va acudir a Schuchardt de relacionar-ho amb el romànic *llobregant*/*llamàntol* i la seva família. I d'altra banda, crec que mereix aprovació l'etimologia que suggereix per a *lucuparta*: gr. *λυκοπάνθηρ*, *-άνθηρος*, 'onça, espècie de pantera' (veg. Liddell-Scott), compost de *λύκος* 'lop' i *πάνθηρ* 'pantera'. Sabem que Plini anomenava el llamàntol *leo marinus* o *leo* (*Hist. Nat.* ix, 51), i avui encara li diuen *leone* en italià; res més natural, doncs, que la denominació *λυκοπάνθηρ* 'onça', suggerida com aquella per l'aspecte armat que ja ens feia observar Fray Luis en el nostre crustaci; i en el nostre cas hi ha menys exageració, i comparació més exacta, a causa de les motes negres de què està pigallat el seu color blavenc o cendrós (*DAut.*), com les taques de la pantera, la onça i el leopard: a la influència del nom d'aquest últim deu ser deguda l'alteració gall. o ast. *leocántaro* que cita Schuchardt.

És clar que *λυκοπάνθηρ* va sofrir de seguida un nombre d'alteracions encaminades a donar-li un aspecte llatí: *lucopante* o *lucopanta* (que és la forma real que sospito davall del text de Polemius, per desgràcia no exempt d'errades, com va demostrar Ant'Thomas) (*Rom.* xxxv, 171ss., cf. ací CORCAR), d'on el malagueny *logabante*. En part es degué conservar la terminació grega *-ther*, i d'aquest llatí oral LUCOPÁNTERE, atret per les terminacions àtones llatines més freqüents *-ilis*, *-ulus*, tornant-se LUCOPÁNTILE, sortiria **locobàntol*, després *llo(c)màntol* estenent-se la nasalitat, o sigui el modern *llomàntol*(l); i d'altra banda, l'ast. *llocántaro*, conservant la *-r* però reduint *c'b* a *c*.

LUCOPANTE passà per metàtesi al tipus *lobagante*/*lupicante*, quedant així recolzat en el ll. *lupus*, en lloc del seu sinònim gr. *λύκος*, menys conegut dels pescadors llatins. Però la mateixa base, en la nostra llengua, eliminant en part la *-r* i en part conservant-la, va donar per una banda **lobgant* d'on l'empord. *llogant* (o *llangant*) [variant *d*], per altra banda va passar a **lograbàntol* (o *-gri*-, repercussió de la *l*- en *-r*-), d'on deglutinant l'article *lo*- (i amb la nasalització que ja hem vist), quedà per un cantó *gramàntol* [c], per l'altre *grimàndol* > *grimàldo*(l) [e] (el *gravan* de Lacav. podria presentar metàtesi de la *-r*, d'on LUCOPÁNTHER > (lo)grabant. Notem que la *-d*- valenciana es comprèn fàcilment, a causa de la pronúncia del *ɣ* 60

aràbic. Altres formes són ben fàcils de comprendre, amb lleus esllenegaments fonètics, o per transparents contaminacions.

Hi hagué en algunes formes de llatí vulgar encreuaments entre LUPICÁNTER i el seu quasi-sinònim LOCUSTA: és l'única manera d'explicar la forma que el manlleu llatí LOCŪSTA va revestir en anglo-saxó, passant evidentment, primer a **lopostra*, d'on l'ags. *lopestre* o *lopust* que ha donat el nom anglès de la llagosta, *lobster* (fins ara inexplicat). Aquest mateix contacte entre el nom dels dos crustacis bessons, *llomàntol* i *llagosta*, és, al meu entendre, el que explica el pas recent de *llomàntol* al cat. comú *llamàntol* (ajudant-hi potser la tendència a canviar *clotell* en *clatell*, *oltrança* a *altrança*, si molt convé > si mal convé).

Em sembla inútil de repetir ací la refutació de les etim. antigues del tipus LOBAGANTE que ja vaig donar en el DCEC/DÈCH, mancades de tota base sòlida, i a base d'insostenibles combinacions, que podrà veure qui vulgui en el darrer par. de l'art. d'aquells llibres. DERIV.: *Agramantat*.

¹ Fora del pèssim de Llombart, que ho degué afusellar d'alguna còpia de Sanelo, i com que aquest no posa accents li gratificà bàrbarament un accent en la *o*. — ² Sembla que en part es recorda del mateix, en un altre articlet «*llambart* o *gammarro*, peix: cancer, *astacus*, *carcinus*», però barrejant-ho amb altres crustacis (gamba, cranc) i un parell de denominacions del nostre (sigui per confusió real o a manera de pseudo-etimologia erudita on fins s'hi fiquen els lombards). Cf., de tota manera, el suditalià *l(i)abardu* i genov. *lungobardu*, dels quals dono fets i supòsits en la nota 5 del DECH i lfn. 675b8.

³ D'aquí passà a Sanelo, que es fa seus (condensant-los una mica) els mots de CROS. Tota la qüestió referent als pollets i a l'adjectiu *gramàntol* ja va aclarir-la Gulsoy en el llibre sobre el lexicògraf xativí (pp. 292, 332), afegint-hi erudits i encertats complements sobre els altres mots de Ros: a aquell remeto. De Ros passà també a Lamarca: «poll *gramanto*: galpito», o sigui «pollo débil, enfermizo y de pocas medras», que correctament no li posa accent; i de l'un o de l'altre a Escrig (1851), definit «débil o de pocas fuerzas, enfermizo; comúnmente hablando de los pollos, como adj., galpito», però li posà una xocant accentuació *gramantó*, *-ona*: mentre no hi hagi proves de tal *gramantona* no es pot assegurar si es tracta d'una mala interpretació d'Escrig, que hi posà primer un accent a tort, i ell o el seu editor en deduí un suposat femení, o si hi ha hagut realment aqueix derivat secundari. — ⁴ Com que la seva grafia és un poc fantasista, i de tant en tant vol lluir els seus magres coneixements de castellà i de francès, hi ha una mica de garbuix ortogràfic, i diversos casos de grafia *gua* per *ga* (p. ex. escriu *Saraguà* per *Saragà*). No crec, doncs, que hi hagi variant *languans*; fóra concebible; però serà ultracorreció de la pronúncia emp. *llenga* per *llengua*. —

⁵ El cito de l'ed. de Mommsen en les *Abbdlg. der Leipziger Akad.* II, 268, ratlla 24. Els noms que se-